

Спеціалізованій вченій раді Д 58.082.03

Західноукраїнського національного університету

МОН України



ВІДГУК

опонента доктора економічних наук, професора,
професора кафедри обліку та оподаткування Національного
університету біоресурсів і природокористування України

Гуцаленко Любові Василівни

на дисертаційну роботу **ГУМЕННОЇ-ДЕРІЙ Марії Василівни** на
тему: «Облік і контроль за матеріально-технічними та фінансовими
ресурсами у будівництві: методологія, організація»,

подану на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук
за спеціальністю 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за
видами економічної діяльності)

***Актуальність теми дослідження та її зв'язок із науковими темами,
програмами, планами.***

В національній та міжнародній економічній практиці тема ресурсів є однією із найактуальніших, оскільки від ефективного їх застосування, переробки та оновлення залежить економічна стабільність міжнародної економіки загалом, та економіки кожної держави зокрема.

Матеріально-технічні ресурси у будівництві є одним із основних елементів підприємницького потенціалу будівельного підприємства, займають значну питому вагу у загальних витратах та є основою для функціонування будь-якої будівельної компанії. Другою не менш важливою складовою ресурсного потенціалу у житловому будівництві є фінансові ресурси, які в науковому дослідженні сміливо означені як квінтесентні, бо

забезпечують проведення будь-якого будівельного процесу і в кінцевому результаті мають вплив на витрати, доходи та фінансові результати.

В умовах діджиталізації всі ці ресурси набувають нових напрямків розвитку. Сьогодні, як ніколи раніше, еволюція ресурсів значно пришвидшує темпи розвитку людства. Пріоритетність ресурсів також змінюється. Нині інформація є джерелом для функціонування ресурсів, проте в умовах війни ставить нові виклики щодо них.

Авторський підхід до вирішення наукової проблеми та обґрунтування ефективного ведення обліку і контролю матеріально-технічних ресурсів, які складають левову частку серед усіх видів ресурсів будівництва, за їх наявності та рухом зменшує витрати на будівництво і дозволяє досягти очікуваного соціального ефекту. З іншого боку, поява нових видів ресурсів вимагає пошуку альтернативних й консистентних підходів до самого процесу будівництва, а, зрештою, і змінює підхід до теоретичної бази та методології бухгалтерського обліку, фінансової звітності й економічного контролю. Саме з цих міркувань, ключові аспекти, дослідженню і вирішенню яких присвячена докторська дисертація «Облік і контроль за матеріально-технічними та фінансовими ресурсами у будівництві: методологія, організація», визначають актуальність і своєчасність даного дослідження.

Про актуальність теми, важливість і своєчасність досліджуваної проблематики Марії Гуменної-Дерій свідчить також її зв'язок з планами науково-дослідних робіт Західноукраїнського національного університету. Дисертаційна робота виконана в межах держбюджетних прикладних досліджень: «Модернізація бухгалтерського обліку з використанням комп'ютерно-комунікаційних технологій для забезпечення кібербезпеки підприємств» (номер державної реєстрації 0120U102054), «Домінанти управлінського обліку в умовах діджиталізації для забезпечення економічної безпеки у воєнний і післявоєнний періоди» (номер державної реєстрації 0123U101580).

Крім цього, результати дисертаційної роботи використані під час виконання науково-дослідних робіт «Стан та перспективи розвитку системи бухгалтерського обліку та оподаткування в умовах глобалізації» (державний реєстраційний номер 0117U000147) та «Розвиток системи бухгалтерського та управлінського обліку в умовах соціально-економічних викликів» (державний реєстраційний номер 0122U000927).

В межах цих тем розвинуто методологію та організацію обліку матеріально-технічних ресурсів у будівництві; розроблено інформаційну парадигму ресурсів в діджиталізації під час воєнного стану і після нього; подано пропозиції щодо поліпшення методології й організації обліку і контролю за грошовими коштами, дебіторською заборгованістю та іншими фінансовими ресурсами будівельних підприємств; розроблено методику логістичного контролю у підприємствах будівельної галузі.

***Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій,
сформульованих у докторській дисертації.***

Ознайомлення зі змістом дисертаційної роботи і працями М.В. Гуменної-Дерій дає змогу відзначити обґрунтованість її наукових положень, висновків та рекомендацій.

Мета дослідження полягає в розвитку теоретичних, методологічних, організаційних складових обліку та контролю матеріально-технічних і фінансових ресурсів у підприємствах житлового будівництва. Досягнення вказаної мети забезпечене чіткою постановкою і виконанням багатоаспектних завдань наукового дослідження.

Саме визначенням мети та комплексом визначених завдань обумовлена структурна логіка дисертаційної роботи, яка відзначається виваженістю і послідовністю викладеного матеріалу дослідження. Це дозволило автору виконати дослідження на високому науковому рівні й отримати достовірні результати, важливі висновки та пропозиції, які мають як теоретичне, так і практичне значення.

Аналіз змісту дисертаційної роботи М.В. Гуменної-Дерій дає підстави стверджувати, що сформульовані в ній висновки та основні положення є науково обґрунтованими, що підтверджується кваліфікованим використанням загальнонаукових, специфічних і емпіричних методів дослідження. Аргументація основних положень новизни та зміст дисертаційної роботи засвідчує глибоке розуміння автором досліджуваної проблеми, вміння працювати з науковою літературою, нормативно-законодавчою базою.

Для отримання наукових результатів дослідження дисертанткою проведено критичну оцінку наукових джерел з питань управління грошовими потоками будівельних підприємств, обліку, аналізу та контролю матеріальних ресурсів будівельних компаній відповідно до вимог національних положень та за вимогами міжнародних стандартів обліку, аудиту та фінансової звітності, що містять 567 найменувань, з яких значну частину становлять публікації зарубіжних авторів. Дисертанткою зроблено конкретні посилання на використані праці, що дало змогу виокремити власні наукові здобутки.

Автором опрацьовано значний обсяг нормативно-правових документів, що регулюють облік і контроль за матеріально-технічними та фінансовими ресурсами в Україні та на міжнародному рівні, офіційних статистичних даних, показників будівельних підприємств, інших спеціалізованих джерел, що дало змогу підтвердити авторські аргументи і зробити обґрунтовані висновки.

Дисертаційна робота містить п'ять розділів, має класичну структуру, логіка та виклад основних положень дає змогу простежити хід наукових думок авторки, супроводжується схемами, рисунками, таблицями, посиланнями на використані джерела. Висновки наукової роботи відображають результати проведеного дослідження, сутність та новизну розроблених і представлених на захист наукових положень та практичних рекомендацій. Достовірність отриманих у дисертації результатів підтверджується також публікаціями у фахових наукових виданнях та інших

публікаціях, оприлюднених на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях.

З огляду на викладене вище, вважаю, що зміст дисертаційної роботи Гуменної-Дерій М.В. відповідає назві теми, поставленій меті та засвідчує завершеність дослідження.

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, їх загальнонаціональне значення.

Наукова новизна одержаних результатів докторської дисертації полягає в обґрунтуванні теоретичних положень і розробці рекомендацій щодо розвитку методології та організації обліку і контролю за матеріально-технічними та фінансовими ресурсами з метою ефективного управління процесами, пов'язаними з будівництвом житла.

Особливої уваги заслуговують такі найбільш важливі наукові результати наукової новизни, які дисертантка виносить на захист, а саме:

- розроблено парадигму інформаційного супроводу щодо ресурсного забезпечення будівництва в умовах діджиталізації та післявоєнної відбудови, що сприятиме відновленню природних ресурсів; оптимізації матеріальних витрат; появі нових видів грошових одиниць; швидкості здійснення розрахунків; економії часу; пошуку альтернативних ресурсів. Конкурентоспроможність будь-якого будівельного підприємства залежить від злагодженого використання усіх перерахованих вище напрямків (С. 58-61);

- побудовано модель обліку фінансових ресурсів за трьома напрямками, а саме: 1) облік фінансових ресурсів альтернативного будівництва; 2) дослідження та вдосконалення управлінської звітності щодо руху грошових коштів; 3) поліпшення процесів автоматизації обліку фінансових ресурсів. Перший напрям стосується розвитку модульного будівництва і специфіки ведення його обліку; другий напрям – передбачає застосування будівельним підприємством управлінського звіту про рух грошових коштів зі скороченим переліком статей, а щодо третього –

досліджено програмне забезпечення, призначене для будівельних підприємств і надано пропозиції з виокремлення відповідного модуля для управління фінансовими ресурсами (С. 275-288);

- удосконалено класифікацію ресурсів за виокремленими ознаками: 1) за складом; 2) як предмет купівлі-продажу; 3) за модерністю; 4) за рівнем управління; 5) за правом власності; 6) за перенесенням вартості на об'єкти; 7) за територіальною ознакою, яка дозволить краще сприймати нові функціональні властивості ресурсів з метою їх ідентифікації в умовах діджиталізації (С. 52-56);

- виокремлено квінтесентні особливості класифікації фінансових ресурсів в житловому будівництві за такими ознаками: 1) за технічною стороною; 2) за договором; 3) за участю фінансового посередника; 4) відповідно до балансу; 5) для іпотечного кредитування. Всі ці ознаки дають змогу дослідити сутність та проблематику і шляхи її вирішення у подальших наших дослідженнях та є основою для організації аналітичного і управлінського обліку фінансових ресурсів (С. 82-88);

- запропоновано запровадження Управлінського звіту про використання малоцінних і швидкозношуваних предметів; щодо вартості тимчасових (нетитульних) споруд, період використання яких до 1 року, та здійснювати її списання щомісячно у відповідності до календарного плану будівництва. Даний Звіт враховує нові вимоги щодо документування операцій, наявності програмного забезпечення, сегментації МШП, списку матеріально відповідальних осіб, контролю за дотриманням норм використання різних видів малоцінних та швидкозношуваних предметів. Після закінчення будівництва, ці споруди потрібно відображати за ціною придбання зі зменшенням її на суму перенесену на вартість об'єктів будівництва (С. 152);

- з метою поліпшення екологічної ситуації, запропоновано в практичній діяльності використовувати такі управлінські звіти, як: управлінський звіт про використання будівельних матеріалів і сировини;

управлінський звіт про використання природного газу, електроенергії та води; управлінський звіт про використання нафтопродуктів, мастильних матеріалів, твердого палива та біопалива на об'єкті будівництва. Застосування цих звітів дасть змогу будівельним підприємствам провести аналіз щодо їх ресурсозабезпеченості, за яким напрямком варто поліпшити ситуацію, зменшивши споживання чи збільшивши витрати на облаштування нових технічних засобів, які сприятимуть економії та відновленню ресурсного потенціалу країни (С. 163-167);

- запропоновано застосовувати практику варіантної регламентації норм амортизації, зорієнтованих на активізацію інвестиційної діяльності підприємств на інноваційній основі із застосуванням прогресивних податкових методів та норм нарахування амортизації, що спрямовуються на пришвидшене відшкодування витрат на оновлення основних засобів як у сфері будівництва, так і в машинобудуванні для цієї сфери. Відповідно, з урахуванням перспективи післявоєнної відбудови Української держави, на думку авторки, ці інструменти будуть корисні під час становлення та розвитку національного будівельного машинобудування, яке повинно стати одним із пріоритетів розвитку післявоєнної економіки України (С. 178-182);

- формування облікової амортизаційної політики необоротних активів будівельного підприємства запропоновано в частині методів нарахування та донарахування сум амортизації (зносу); встановлення вартісних меж, реальної ліквідаційної вартості і термінів їх корисного використання; внесення змін у систему обліку в зв'язку зі змінами фізичного стану необоротних активів та їх переоцінкою; виключення з переліку об'єктів на котрі нараховується або донараховується амортизація (знос) і які прийняті в експлуатацію, але ще неоформлені актами введення тощо; формування і використання резервів (фондів) грошових коштів для оновлення необоротних активів; розрахунків сум зносу (амортизації) за прийнятими та вибулими основними засобами (С. 204-207);

- запропонований алгоритм з організації ведення обліку фінансових ресурсів у будівельних підприємствах на нормативно-правовому рівні, які можуть передбачати виконання таких дій від вибору способів ведення розрахунків до удосконалення й узгодження форм і переліку показників управлінської звітності будівельного підприємства (С. 245-246);

- запропоновано концепцію контролю за матеріально-технічними та фінансовими ресурсами у будівництві, яка включає: мету, об'єкти, предмет, принципи, методи, функції, суб'єкти, форми, види контролю. При цьому методологію контролю за матеріально-технічними і фінансовими ресурсами у будівництві визначено як сукупність методів, що забезпечують досягнення мети контролю за матеріально-технічними і фінансовими ресурсами у будівництві, а організацію контролю, як сукупність заходів та дій його суб'єктів, що спрямовані на практичну реалізацію мети і завдань контролю за матеріально-технічними та фінансовими ресурсами у будівництві (С. 297-300);

- науково обґрунтовані етапи проведення внутрішнього та зовнішнього контролю за фінансовими ресурсами у житловому будівництві (початковий етап, поетапно-поточний і завершально-прогностичний етапи), зокрема в частині фінансового посередника (через Фонд фінансування будівництва. Фонд операцій з нерухомістю, Інститути спільного інвестування) (С. 332-337).

Практичне значення одержаних результатів полягає в науковому обґрунтуванні та практичному спрямуванні пропозицій з розвитку методології й організації обліку і контролю за матеріально-технічними та фінансовими ресурсами. Проведені дослідження дають змогу поліпшити обліково-інформаційну систему підприємств будівельної галузі щодо їхнього ресурсного забезпечення з метою вироблення оптимальних управлінських рішень для цієї – однієї з провідних галузей економіки, від якої залежить майбутня післявоєнна відбудова України.

Основні результати дисертаційного дослідження використані у практичній діяльності професійних громадських організацій України, суб'єктів господарювання сфери будівництва, аудиторських фірм, закладів вищої освіти, серед яких: Федерація професійних бухгалтерів і аудиторів України (довідка № 50 від 03.06.2022 р.); Конфедерація будівельників України (довідка № 314/08 від 17.08.2022 р.); ГО «Інститут обліку і оподаткування» (довідка № 30-22/1 від 30.08.2022 р.); ТОВ «Тернопільбуд» (довідка № 01/805 від 26.05.2021 р.); ТОВ «Добробуд» (довідка № 14 від 18.05.2022 р.); ТОВ «Аудит-сервіс ІНК» (довідка № 24-Е/16.09.22 від 16.09.2022 р.); Виробничо-будівельна фірма ТОВ «Потенціал» (довідка № 31-21-1 від 20.09.2022 р.); ПП «СЛМ-Пласт» (довідка № 06 від 09.06.2023 р.); ПП Яна «Буд» (довідка № 47 від 26.06.2023 р.), а також у навчальному процесі Західноукраїнського національного університету (довідка № 126-28/1439 від 23.09.2022 р.).

Повнота викладу результатів дослідження в наукових публікаціях, зарахованих за темою докторської дисертації.

Наукові результати дисертаційної роботи опубліковано у 49 наукових публікаціях, з них: 23 статей, які відображають основні наукові результати (з них 4 у журналах, що індексуються в наукометричній базі Web of Science, в тому числі 3 статті у виданнях з квантилем Q4 і 1 – у виданні з квантилем Q3), 26 наукових праць, що додатково відображають наукові результати дисертації (з них: 4 – у колективних монографіях).

Загальний обсяг опублікованих праць становить 30,43 друк. арк. (особисто авторці належить 19,87 друк. арк.), серед них: наукових праць, в яких висвітлені основні результати наукових досліджень за темою дисертації, – 15,35 друк. арк.; наукових праць, що додатково відображають наукові результати дисертації, – 4,52 друк. арк.

Результати аналізу публікацій здобувачки засвідчують повноту викладу основних положень дисертаційної роботи.

Ступінь використання матеріалів і висновків кандидатської дисертації.

Матеріали та наукові напрацювання кандидатської дисертації Гуменної-Дерій Марії Василівни на тему «Облік і контроль грошово-розрахункових операцій в житловому будівництві», яка була захищена у 2013 році за спеціальність 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності), не використовувались у докторській дисертаційній роботі.

Відсутність (наявність) академічного плагіату, компіляції, фабрикації та фальсифікації.

Дисертаційна робота Гуменної-Дерій Марії Василівни на тему: «Облік і контроль за матеріально-технічними та фінансовими ресурсами у будівництві: методологія, організація» відповідає принципам академічної доброчесності. В докторській дисертації та наукових працях, які відображають її результати, відсутній академічний плагіат, компіляції, фабрикації та фальсифікації. Використання положень, ідей, напрацювань наукових результатів інших авторів мають відповідні коректні посилання на першоджерела.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту та оформлення дисертаційної роботи.

Не зменшуючи практичної цінності, значимості та достатньо високого рівня дисертаційної роботи М.В. Гуменної-Дерій, слід вказати на окремі дискусійні положення, які потребують додаткового уточнення та аргументації і є підставою для їхнього обговорення, зокрема:

1. В підрозділі 1.3. здобувачка розглядає фінансові ресурси, як квінтесентний об'єкт обліку та контролю, де виокремлює особливості класифікації фінансових ресурсів в житловому будівництві за певними ознаками. Однак класифікація фінансових ресурсів у житловому будівництві

в частині третьої класифікаційної ознаки (за участю фінансового посередника) (с. 87) недостатньо описана. При цьому, така ознака вказує на особливість фінансових ресурсів у будівництві, тому її необхідно було детальніше дослідити.

2. Враховуючи важливість організації логістичної системи будівельного підприємства, яка дає змогу оптимізувати та забезпечити економію матеріалів в сфері житлового будівництва, дисертанткою у підрозділі 2.1. надано рекомендації щодо відображення логістичних витрат на рахунку 99 «Логістичні витрати» (с. 110). На наш погляд, дана думка авторки потребує глибшої аргументації, чому саме цей рахунок визначено для такого виду витрат, а не інший, для прикладу, – рахунок 29, оскільки зі змісту згаданого параграфу не зовсім переконливою є дана пропозиція.

3. В роботі на с. 116 здобувачка наполягає на вдосконаленні матеріального звіту М-19. Вважаємо, що матеріальний звіт М-19 не потребує вдосконалення, адже використання цієї форми відмінено на нормативно-правовому рівні (наказ Державної служби статистики України № 266 від 22.10.2021 р.). Через це нині постає питання чи актуально повертатись до застосування матеріального звіту М-19?

4. В підпункті 3.1. на с.186-190 авторка провела дослідження щодо можливості використання середніми, малими та мікропідприємствами будівельної техніки, а також певних видів спецтехніки кращих світових виробників на умовах оренди з їх власниками - великими будівельними компаніями. У дисертаційній роботі варто було б більше уваги приділити питанням оперативної оренди будівельних машин і обладнання; виявити переваги та недоліки орендних відносин у будівництві.

5. У підпункті 4.2 «Парадигма обліку фінансових активів будівельних підприємств», авторка недостатньо переконливо доводить, яким чином в умовах воєнного стану та післявоєнний період, платоспроможність населення впливає на облік фінансових ресурсів у будівництві (с. 258-259) та

якою є участь держави щодо відновлення житлового фонду знищеного та пошкодженого агресивними діями росії.

6. Превентивний контроль, який досліджує авторка у підпункті 5.1. (рис. 5.2) дисертації, є досить актуальним для будівництва, адже спрямований на вирішення реальних його проблем. Проте, незрозуміло, що входить у розробку запропонованого авторкою плану щодо етапів будівництва та обсягів виконаних робіт (с. 296). Здобувачці доцільно було б відобразити в науковому дослідженні очікувані результати від впровадження таких результатів, що дало б змогу виявити їх дію в практичній площині.

Зазначені дискусійні положення не зменшують наукову цінність й практичну значущість представленого дослідження та не впливають загальну високу оцінку дисертації М.В. Гуменної-Дерій., а можуть слугувати підставою для наукової дискусії та продовженням здобувачем подальших наукових пошуків за обраним напрямом.

Загальний висновок.

Дисертаційна робота Гуменної-Дерій Марії Василівни на тему «Облік і контроль за матеріально-технічними та фінансовими ресурсами у будівництві: методологія, організація» є завершеним, цілісним, самостійним, актуальним, логічно побудованим науковим дослідженням, результати якого мають обґрунтовану наукову новизну, важливе теоретичне та практичне значення. Винесені на захист нові науково обґрунтовані положення, висновки та рекомендації вирішують важливу науково-прикладну проблему – обґрунтування теоретичних положень і розробка рекомендацій щодо розвитку методології та організації обліку і контролю за матеріально-технічними та фінансовими ресурсами з метою ефективного управління процесами, пов'язаними з будівництвом житла.

Отримані наукові результати повною мірою відображені у публікаціях автора. Оформлення дисертації відповідає чинним вимогам. Висловлені у відгуку зауваження не впливають на її загальну позитивну оцінку.

Викладене вище дає підстави стверджувати, що дисертаційна робота «Облік і контроль за матеріально-технічними та фінансовими ресурсами у будівництві: методологія, організація» за актуальністю, змістом, обсягом досліджень, науковою новизною та практичним значенням отриманих результатів відповідає вимогам пп 6, 7, 8, 9 «Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 1197 від 17.11.2021 р., а її автор – Гуменна-Дерій Марія Василівна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності).

Опонент:

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри обліку та оподаткування
Національного університету біоресурсів
і природокористування України

Любов ГУЦАЛЕНКО

Підпис ГУЦАЛЕНКО Л. засвідчую:

*Угемшій секретар НУБіП України
/Барановської О.Д./*

